

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра статистики та математичних методів в економіці

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 051 «Економіка»
(шифр та найменування спеціальності)
За освітньою програмою
«Бізнес-статистика та аналітика»
(назва освітньої програми)

на тему:
«Статистичний аналіз зовнішньоекономічної діяльності України»

Виконавець:

Студентка факультету економіки та
управління підприємництвом

Ван Тун _____

Науковий керівник:

канд. екон. наук, доцент

Милашко О.Г. _____

ОДЕСА – 2023

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність проблеми. Зовнішня торгівля впливає на економічний розвиток країни і завжди хвилювала економістів. Крім того, за останні роки умови зовнішньої торгівлі змінилися у зв'язку з підписанням Україною кількох міжнародних угод. У 2008 році Україна офіційно стала членом Світової організації торгівлі, а в 2014 році Україна та Європейський Союз уклали угоду про асоціацію, яка значно розширила можливості імпорту та експорту, але створила нові перешкоди. Крім того, важливо врахувати зменшення території України внаслідок окупації Криму та частини Донецької та Луганської областей, що впливає на розрахунок обсягів зовнішньої торгівлі. У зв'язку з цим зовнішньоекономічна ситуація стала дуже динамічною і необхідно швидко оцінювати ситуацію, щоб вчасно реагувати на нові реалії.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Закріплення теоретичних знань і здобуття навичок обробки статистичної інформації, а також статистичний аналіз та виявлення тенденцій динаміки обсягів та структурних змін в українській зовнішньоекономічній діяльності, а також факторів, що їх визначають та які пов'язані з її розвитком.

Основними завданнями кваліфікаційної роботи є:

- Висвітлити актуальний стан зовнішньоекономічної діяльності України, перш за все, зовнішньої торгівлі, та проблеми її розвитку.
- Проаналізувати тенденції сучасного стану зовнішньої торгівлі України.
- Проаналізувати структуру експортно-імпортних операцій.
- Здійснити статистичний аналіз сезонності зовнішньої торгівлі.
- Оцінити перспективи розвитку зовнішньої торгівлі в Україні та світі.
- Здійснити прогноз обсягу ВВП на 2023 р.
- Здійснити моделювання впливу експортно-імпортних операцій на результати діяльності країни.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом нашого дослідження є зовнішньоекономічна діяльність України, перш за все, її експортно-імпортні операції країни в 2016-2021 рр.

Предметом дослідження є особливості статистичного аналізу зовнішньої торгівлі України.

Методи дослідження. При виконанні кваліфікаційної роботи використовувались такі статистичні методи: метод статистичного спостереження, метод групування, метод узагальнюючих статистичних величин, метод аналізу динамічних рядів, методи виявлення тенденції розвитку за допомогою середньої плинної та аналітичного вирівнювання, метод регресійно-кореляційного аналізу, графічний та табличний методи. Для обробки й аналізу інформації використовувалися такі комп'ютерні програми: Microsoft Excel 2010 та Microsoft Word 2010.

Інформаційною базою дослідження є наукові публікації вітчизняних і закордонних вчених, нормативно-законодавчі акти України, дані офіційних статистичних збірників України, електронні ресурси офіційних сайтів Державної служби статистики та державних установ, матеріали науково-практичних конференцій, професійних періодичних видань.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Публікації. Результати дослідження, представлені в кваліфікаційній роботі бакалавра, були апробовані на III підсумковій науково-практичній студентській конференції ОНЕУ "Сучасні виклики економіки" та представлені в опублікованій статті:

1. Ван Тун. Зовнішня торгівля як ключовий фактор розвитку країни [Текст] /Ван Тун, О. Г. Милашко // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 9. Частина I – Одеса, ОНЕУ. – 2023. – С. 74 – 79.
2. Ван Тун. Аналіз динаміки показників зовнішньої торгівлі України. Збірник матеріалів III підсумкової науково-практичної студентської конференції ОНЕУ "Сучасні виклики економіки" (20 квітня 2023 р., Одеса). ОНЕУ. 2023 (у друку).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми кваліфікаційної роботи, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, відображено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі кваліфікаційної роботи «**Поняття, значення та перспективи зовнішньоекономічної діяльності України**» було розглянуто методологічні та теоретичні основи зовнішньоекономічної діяльності, висвітлено основні напрямки зовнішньоекономічної діяльності, наведено суть, значення та напрямки статистичного аналізу експортно-імпортних операцій.

У другому розділі кваліфікаційної роботи «**Статистичний аналіз показників зовнішньої торгівлі**» було проведено дослідження динаміки та структури експортно-імпортних операцій в Україні за 2016-2021 рр., проведено аналіз товарної структури експортно-імпортних України, проведено статистичне вивчення сезонності зовнішньої торгівлі.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи «**Перспективи розвитку зовнішньої торгівлі в Україні та світі**» проведено прогнозування експортно-імпортних операцій, проведено кореляційно-регресійний аналіз експортно-імпортних операцій в Україні, здійснено моделювання впливу експортно-імпортних операцій на результати діяльності країни.

ВИСНОВКИ

За останні десятиріччя наша країна стала більш інтегрованою в світове господарство, що призвело до збільшення впливу світових змін та процесів. Ці зміни мають вплив як на характеристики зовнішньоекономічної діяльності, так і на загальні результати діяльності нашої країни.

Останні роки принесли зміни в умовах зовнішньоекономічних операцій України, оскільки були підписані ряд міжнародних угод. Наприклад, у 2008 році Україна стала членом Світової організації торгівлі. У 2014 році була підписана Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, що також принесло зміни.

Події, що відбулися, розширили можливості експорту та імпорту для України, але водночас створили певні перешкоди. Важливо відзначити, що останнім часом українська територія зменшилася через окупацію Криму та частини Донецької і Луганської областей, що впливає на обсяги зовнішньої торгівлі. У зв'язку з цим, умови експортно-імпортних операцій стали динамічними, і вимагають об'єктивного статистичного оцінювання ситуації, щоб приймати ефективні управлінські рішення.

Метою нашої роботи став статистичний аналіз показників зовнішньоторговельного балансу України та виявлення впливу зовнішньої торгівлі на результати діяльності країни в цілому. Отже, ми присвятили свою роботу кількісному оцінюванню процесів у зовнішній торгівлі.

На основі даних за період 2016-2021 рр. нами було досліджено динаміку основних кількісних характеристик зовнішньої торгівлі України.

У ході дослідження було отримано такі результати. У 2016 році експорт товарів в Україні виявився меншим за імпорт на 2888,1 млн. доларів США, тобто торговельний баланс був пасивний у розмірі 2888,1 млн. доларів США. Зовнішньоторговельний оборот становив 75611,5 млн. доларів США. Валюта, яка у 2016 році надійшла в Україні в рахунок експорту, покрила витрати, пов'язані з імпортом, на 92,64%. Таким чином, дефіцит торгового балансу становив 7,36 %.

На жаль, і в наступні роки торговельний баланс України був пасивним: у 2017 р. в розмірі 6342,5 млн. доларів США, в 2018 р. – 9852,6 млн. доларів США, в 2019 р. – 10745,6 млн. доларів США, в 2020 р. – 5144,3 млн. доларів США, в 2021 р. – 4770,8 млн. доларів США. Отже, найбільший дефіцит зовнішньоторговельного балансу спостерігався в 2019 р. на рівні 17,67 %, найменший – у 2021 р. (6,55 %).

Протягом досліджуваного періоду 2016-2021 рр. Україна мала негативне сальдо зовнішньої торгівлі. Водночас у цей період тривала тенденція підвищення обсягів експорту та імпорту, початок якої зафіксовано у 2016 р. У 2021 р. обсяги експорту та імпорту зросли порівняно з 2020 р. у 1,38 та 1,34 рази відповідно, внаслідок чого сформувався негативне сальдо зовнішньої торгівлі у розмірі 4770,8 млн. доларів США. Найбільший дефіцит торговельного балансу в країні спостерігався у 2019 р. (сальдо становило 10745.6 млн доларів США).

Наступним етапом аналізу стало дослідження структури експорту та імпорту України. Структуру експорту та імпорту в країні можна розглядати в двох аспектах: як товарну структуру (за єдиною товарною номенклатурою), і як географічну структуру – по окремих країнах, континентах, групах країн.

Нами було продемонстровано, що в структурі експорту України в 2021 р. перше місце займав експорт недорогоцінних металів та вироби з них, на другому місці знаходилася частка експорту продуктів рослинного походження. У попередньому 2020 році найбільшою була частка продуктів рослинного походження, а друге місце займала частка експорту недорогоцінних металів та вироби з них. У 2021 році порівняно з 2020 роком скоротилась лише частка експорту жири та олії тваринного або рослинного походження, машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання і готові харчові продукти. В той час як частка мінеральних продуктів і недорогоцінних металів та виробів з них зросла. А продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості не змінилися.

У структурі імпорту України в 2021 р. перше місце займав імпорт мінеральних продуктів, на другому місці знаходилася частка імпорту «Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання». У попередньому 2020 році найбільшою була частка «Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання», а друге місце займала частка імпорту «Мінеральні продукти». У 2021 році порівняно з 2020 роком скоротилась лише частка імпорту «Готові харчові продукти, текстильні матеріали та текстильні вироби і машини, обладнання та механізми»; «Електротехнічне обладнання». В той же час частка «Мінеральні продукти і полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них» зросла.

Наступним кроком стало дослідження сезонності зовнішньої торгівлі. Це дослідження корисне для розробки торговельних стратегій, планування виробництва та прогнозування попиту на товари та послуги. Вивчення сезонності допомагає виявити тенденції та циклічність у торговельних операціях, що сприяє кращому управлінню торговельними процесами та прийняттю обґрунтованих рішень.

Процеси сезонності характеризуються т. з. сезонною хвилею, яку утворюють індекси сезонності. Нами було розраховано індекси сезонності експорту та імпорту за кварталними даними за останні три роки різними статистичними методами. Було використано методи простої середньої та аналітичного вирівнювання.

Практичний інтерес представляє здійснення перспективних розрахунків на кожний квартал майбутніх періодів з урахуванням сезонної хвилі. В роботі здійснено відповідні розрахунки за різними умовами. Так, одною з умов стала умова, що в майбутні періоди збережеться середня відносна швидкість приросту експорту та імпорту. Також було продемонстровано прогнозні розрахунки кварталних рівнів експортно-імпортних операцій за умовою збереження лінійної тенденції зміни річних рівнів. Вважаємо, що такі підходи важливі і з теоретичного, і з практичного боків.

Наше дослідження спрямоване на прогнозування обсягів експорту та імпорту. Прогнозування зовнішньоекономічних операцій є важливою частиною управління зовнішньою економікою підприємств і країн. Це дозволяє ефективно планувати

виробництво і закупівлі, підвищувати конкурентоспроможність товарів на міжнародних ринках і мінімізувати ризики.

Було здійснено прогноз щодо експорту та щодо імпорту товарів на 2022 р. та 2023 р. за допомогою таких моделей: модель середньої абсолютної швидкості приросту та модель середньої відносної швидкості приросту. Нами було здійснено вибір моделі обумовлений результатами використання методу оцінювання якості прогнозу «експост».

Наступним етапом нашого дослідження став аналіз впливу експортно-імпортних операцій на результати економічної діяльності країни. Основним, центральним показником діяльності країни є валовий внутрішній продукт. В якості факторів нами розглянуто експорт та імпорт товарів і послуг України. Зв'язок між факторними та результативною ознаками є кореляційним. Отже для аналізу нами використано регресійно-кореляційний аналіз. Нами було встановлено, що рівняння регресії у цілому та кожний з його коефіцієнтів окремо є статистично значимими. Залежність ВВП від експорту охарактеризована як досить тісна. 89.6 % варіації валового внутрішнього продукту пояснюється зміною обсягу експорту. Узагальнюючі зроблені висновки, ми оцінили загальну якість побудованої моделі як відмінну і рекомендували використовувати її для аналізу і прогнозування рівню валового внутрішнього продукту.

Проведений нами аналіз дозволяє сформулювати такі висновки.

Обсяги та темпи зовнішньої торгівлі України взаємопов'язані з рівнем ВВП та його змінами (обчислені за поточним валютним курсом) і менш залежні від глобальної економічної кон'юнктури. Тому для поліпшення показників зовнішньоторговельної діяльності, перш за все, слід шукати рішення всередині країни.

Географічні та товарні зміни у зовнішній торгівлі України мають позитивний характер. Експорт та імпорт спрямовуються до більш розвинених ринків, що створює нові можливості для збільшення зовнішньоторговельних операцій, але також вносить додаткові складнощі, такі як збільшена конкуренція, високі вимоги до якості та нові процедурні бар'єри. За аналізом, ще не все втрачено з точки зору експорту та імпорту, треба краще використовувати можливості економіки країни.

У останні роки спостерігається позитивне поліпшення зовнішньоторговельного балансу, що є великим досягненням. Це стосується як торгівлі з окремими країнами, так і загальної економіки України. Незважаючи на зменшення обсягів експорту та імпорту, останні роки створили позитивну основу для формування нової географічної та товарної структури зовнішньої торгівлі України, яка відповідає стратегічним цілям нашої країни та сучасним реаліям. Проте реалізація цього потенціалу залежатиме, перш за все, від внутрішніх процесів, що відбуваються в Україні.

АНОТАЦІЯ

Ван Тун

(прізвище та ініціали студента)

«Статистичний аналіз зовнішньоекономічної діяльності України»,

(назва кваліфікаційної роботи)

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності

051 «Економіка» за освітньою програмою

«Бізнес-статистика та аналітика»,

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2023 рік

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – зовнішньоторговельна діяльність України

У роботі розглядаються теоретичні поняття та значення зовнішньоторговельної діяльності України. Визначено поняття зовнішньоторговельної діяльності. Досліджено динаміку експортно-імпортних операцій. Здійснено аналіз сезонності експортно-імпортних операцій. Розглянуто структуру експортно-імпортних операцій. Зроблено прогнозування експортно-імпортних операцій на 2022-2023 роки

Ключові слова: зовнішньоторговельна діяльність, експортно-імпортні операції, структура експортно-імпортних операцій, інтенсивність розвитку, прогнозування.

ANNOTATION

Wang Tong

(surname and initials of the student)

«Statistical analysis of foreign trade activity of Ukraine»

(title of qualification work)

qualifying work for obtaining an educational bachelor's degree in special

051 «Economics» for the educational program

"Business statistics and analytics",

Odessa National University of Economics

Odessa, 2023

The bachelor's thesis consists of three sections. Object of research - foreign trade activity in Ukraine

The theoretical concepts and significance of foreign trade activity of Ukraine. The concept of foreign trade activity is defined. The dynamics of export and import were studied. A regional export-import analysis was carried out. The structure of export-import operations is considered. A forecast of forecasting export-import operations for 2022-2023 has been made

Key words: foreign trade activity, export-import, structure of export-import operations, intensity of development, forecasting.